

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 02
Rotel 020102

DOM
2020-05-26
Stockholm

Mål nr
T 1151-19

PARTER

Kärande

Städexia AB, 556907-4254
Öregrundsgatan 3
115 59 Stockholm

Ombud: Advokaten Måns Karlsson
Box 7229
103 89 Stockholm

Svarande

Oskar Berger Pension AB, 559062-2790
c/o ERB
Box 2
178 21 Ekerö

Ombud: Advokaten Stefan Walhagen
Strandvägen 7A
114 56 Stockholm

SAKEN

Klander av skiljedom meddelad i Stockholm den 21 januari 2019

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten ogillar Städexia AB:s käromål.
2. Städexia AB ska ersätta Oskar Berger Pension AB:s rättegångskostnad i hovrätten med 56 550 kr avseende ombudsarvode jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för hovrättens dom till dess betalning sker.

Dok.Id 1543641

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 00 E-post: svea.avd2@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

BAKGRUND

Oskar Berger Pension AB (Oskar Berger) och Städexia AB (Städexia) ingick den 17 juni 2016 ett avtal om överlåtelse av samtliga aktier i Vi Agerar i Stockholm AB (överlåtelseavtalet). Enligt avtalet överläts aktierna för en köpeskillning om 8 500 000 kr jämte viss ytterligare ersättning, att betalas på närmare angivet sätt. Överlåtelseavtalet innehöll inte någon bestämmelse om dröjsmålsränta. I överlåtelseavtalet föreskrevs att tvister i anledning av avtalet skulle avgöras genom skiljedom.

Därefter, den 31 januari 2017, undertecknades för Oskar Bergers (i avtalet benämnt Oskar Bergman Pension AB) och Städexias räkning ett kredit- och pantsättningsavtal (kreditavtalet), som bl.a. föreskrev hur Städexia skulle betala den kvarvarande köpeskillningen för aktierna i Vi agerar i Stockholm AB samt vilken ränta och dröjsmålsränta som skulle utgå. Enligt kreditavtalet skulle tvister med anledning av det avtalet avgöras av allmän domstol med Stockholms tingsrätt som första och slutlig instans ”istället för skiljeförfarande enligt vad som föreskrivits i parternas aktieöverlåtelseavtal”.

Sedan Oskar Berger väckt talan mot Städexia vid Solna tingsrätt och framställt yrkanden i anledning av överlåtelseavtalet, samt Städexia invänt bl.a. att tvisten skulle prövas av skiljenämnd, återkallade Oskar Berger sin talan, varefter tingsrätten skrev av målet. Oskar Berger påkallade därefter skiljeförfarande. Städexia yrkade att skiljenämnden skulle avvisa Oskar Bergers talan med hänvisning till den prorogationsklausul som fanns intagen i kreditavtalet. I beslut den 20 juni 2018 fann skiljenämnden att Oskar Berger hade grundat sin talan på överlåtelseavtalet, som innehöll en skiljeklausul, och att skiljenämnden därför var behörig att ta upp Oskar Bergers talan. Som en följd av det lämnade skiljenämnden Städexias avvisningsyrkande utan bifall.

Den 23 juli 2018 meddelade skiljenämnden en särskild skiljedom i vilken Städexia förpliktades att till Oskar Berger betala det förskottsbelopp jämte ränta som Oskar Berger hade betalat till Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut avseende Städexias andel.

Den 21 januari 2019 meddelade skiljenämnden den nu klandrade skiljedomen. Av domen framgår att Städexia vidhöll att Oskar Bergers talan skulle avvisas då den baserades på kreditavtalet, vilket saknade skiljeklausul, samt att Oskar Berger invände att bolagets talan hade sin grund i överlåtelseavtalet, som innehåller en skiljeklausul, och att skiljenämnden därför var behörig att pröva käromålet. Skiljenämnden uttalade i domskälen att den var behörig att pröva Oskar Bergers talan med undantag för ett förstahandsyrkande avseende ränta, vilket grundades på kreditavtalet och inte på överlåtelseavtalet med dess skiljeklausul.

I skiljedomen avvisades Oskar Bergers nu angivna ränteyrkande (punkten 1 i domslutet). Vidare ogillades ett fastställelseyrkande (punkten 2 i domslutet) samt förpliktades Städexia att till Oskar Berger betala 2 902 670 kr jämte ränta och att ersätta Oskar Bergers rättegångskostnader (punkterna 3 och 4 i domslutet). Parterna förpliktades att solidariskt betala skiljedomskostnaderna, varvid Städexia ålades att parterna emellan slutligt betala 80 procent av dessa kostnader (punkterna 5 och 6 i domslutet). Slutligen undanröjdes den tidigare meddelade särskilda skiljedomen den 23 juli 2018, med undantag för den del som avsåg ränta på Städexias andel av det obetalade förskottsbeloppet (punkten 7 i domslutet).

YRKANDEN M.M.

Städexia har klandrat skiljedomen och yrkat att hovrätten ska upphäva punkten 3 och den del av punkten 7 i domslutet som avser ränta på Städexias andel av obetalat förskottsbelopp.

Städexia har vidare yrkat att hovrätten, med ändring av punkten 4 i domslutet, ska befria bolaget från skyldigheten att ersätta Oskar Bergers rättegångskostnad i skiljeförfarandet och i stället förplikta Oskar Berger att ersätta Städexias rättegångskostnad där med 494 375 kr. Städexia har slutligen yrkat att hovrätten, med ändring av punkterna 5 och 6 i domslutet, ska befria Städexia från skyldigheten att solidariskt med Oskar Berger betala skiljedomskostnaderna och parterna emellan slutligt betala 80 procent av dessa kostnader samt i stället förplikta Oskar Berger att ensamt och i dess helhet svara för skiljedomskostnaderna.

Oskar Berger har motsatt sig att skiljedomen upphävs eller ändras i någon del.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

Hovrätten har med stöd av 53 kap. 1 § och 42 kap. 18 § första stycket 5 rättegångsbalken avgjort målet utan huvudförhandling.

GRUNDER

Städexia

Oskar Bergers fullgörelsetalan i skiljemålet grundades på kreditavtalet och omfattas därmed inte av skiljeklausulen i överlåtelseavtalet. Skiljenämnden har därför varit obehörig att pröva tvisten i den del som avser betalningsskyldighet.

Städexia framställde i sitt skriftliga slutanförande i skiljeförfarandet ett yrkande om avvisning av Oskar Bergers talan, för det fall skiljenämnden skulle anse att kreditavtalet var giltigt mellan parterna. Skiljenämnden tog dock inte ställning till yrkandet sedan den funnit att kreditavtalet träffats, vilket utgjorde ett handläggningsfel som kan antas ha inverkat på målets utgång.

Oskar Berger

Det bestrids att Oskar Berger i skiljemålet grundade sin fullgörelsetalan på kreditavtalet. Oskar Bergers talan grundades på överlåtelseavtalet som omfattas av en skiljeklausul. Skiljenämnden har följaktligen varit behörig att pröva tvisten i den del som avser betalningsskyldighet.

Skiljenämnden prövade inte om kreditavtalet, innefattande prorogationsklausulen, var gällande mellan parterna. Skiljenämnden hade därför inte anledning att pröva Städexias avvisningsyrkande. Det påstådda handläggningsfelet har därmed inte förekommit. I allt fall har felet inte inverkat på målets utgång.

UTVECKLING AV TALAN

Städexia

Överlåtelseavtalet avseende aktierna i Vi Agerar i Stockholm AB innehåller en skiljeklausul. Enligt det kreditavtal som därefter togs fram på initiativ av Oskar Berger ska tvister med anledning av avtalet avgöras av allmän domstol med Stockholms tingsrätt som första och slutlig instans i stället för genom skiljeförfarande enligt vad som föreskrivits i överlåtelseavtalet. I skiljeförfarandet har parterna varit oense i frågan om kreditavtalet kan göras gällande gentemot Städexia då det inte undertecknats av behörig firmatecknare. Städexia har gjort gällande att kreditavtalet inte är giltigt mellan parterna. Skiljenämnden har funnit att detta avtal har ingåtts mellan parterna och på grund av prorogationsklausulen avvisat det räntheyrkande som grundades på avtalet. Om skiljenämnden hade ansett att kreditavtalet inte gällde, skulle detta räntheyrkande ha ogillats i stället för att avvisas. Skiljenämnden har vidare ogillat andrahandsyrkandet avseende ränta som grundades på vad som överenskommits i överlåtelseavtalet med hänvisning till att parterna har träffat en senare överenskommelse om betalning, dvs. kreditavtalet. Det finns därför inte något tvivel om att skiljenämnden har funnit att kreditavtalet är gällande mellan parterna.

Städexia invände redan då skiljeförfarandet påkallades att skiljenämnden var obehörig att ta upp ärendet till prövning. Invändningen lämnades utan bifall genom beslut den 20 juni 2018. Städexia har därefter vidhållit avvisningsyrkandet, som prövats på nytt i skiljedomen, och särskilt anfört att Oskar Bergers talan ska avvisas för det fall skiljenämnden finner att kreditavtalet är gällande mellan parterna. Avvisningsyrkandet har även framställts med hänvisning till den s.k. påståendedoktrinen då Oskar Berger konsekvent hävdade att kreditavtalet är gällande.

Skiljenämnden borde ha avvisat Oskar Bergers talan avseende betalningsskyldigheten då nämnden saknade behörighet att pröva tvisten i denna del. Ordalydelsen i prorogationsklausulen i kreditavtalet talar med styrka för att den helt har ersatt skiljeklausulen i överlåtelseavtalet, inte minst genom formuleringen ”istället för skiljeförfarande”. Även hänvisningen till det tidigare överlåtelseavtalet är en tydlig indikation på att

avsikten har varit att skiljeklausulen helt ska ersättas och inte längre gälla mellan parterna i de delar som avser betalningsskyldighet.

Skiljenämndens avgörande i denna del innebär även att nämnden har antagit att parterna skulle ha haft för avsikt att dela upp eventuella framtida tvister vid olika fora. Ordalydelsen i kreditavtalet talar dock mot en sådan slutsats. Någon gränsdragning har inte heller gjorts när det gäller vilka frågor som alltjämt skulle falla under skiljeklausulen, vilket talar för att syftet med forumhänvisningen till Stockholms tingsrätt var att den skulle omfatta samtliga framtida tvistefrågor som kunde uppkomma beträffande aktieöverlåtelsen och eventuella tvister om betalningsskyldigheten. En uppdelning av tvisterna fyller dessutom ingen praktisk funktion, vilket domslutet i skiljedomens visar. Skiljenämndens tolkning innebär att biförpliktelsen att betala ränta inte kan prövas i samma förfarande som huvudförpliktelsen att betala köpeskillingen, vilket knappast är ändamålsenligt eller avsett. Oskar Berger har uppenbarligen inte tolkat sitt eget avtal på detta sätt med hänsyn till hur ränteyrkandet framställdes. Skiljenämndens avgörande i denna del innebär vidare att ett mycket litet antal tvister skulle omfattas av prorogationsklausulen i kreditavtalet.

Städexia delar inte skiljenämndens uppfattning att Oskar Berger grundat sin fullgörelsetalan på överlåtelseavtalet. Det yrkade kapitalbeloppet är direkt hämtat från kreditavtalet, efter avdrag för de tre betalningar som Städexia hade gjort. Oskar Berger har som grund för fullgörelseyrkandet huvudsakligen hänfört sig till kreditavtalet, som innehåller ett bestämt belopp. Vidare utgår ränteyrkandet i första hand från de 20 procent som endast återfinns i detta avtal. Överlåtelseavtalet saknar helt reglering om ränta.

Oskar Berger har i skiljemålet genomgående hänfört sig till kreditavtalet och de påstådda verkningarna av det avtalet, t.ex. att det har inneburit att Städexia frånfallit rätten att framställa garantianspråk som grundats på överlåtelseavtalet. En sådan tolkning har bestritts av Städexia och en relativt stor del av processen har handlat om dels tolkningen av kreditavtalet i detta avseende, dels de garantianspråk som Städexia åberopat för att bestrida kravet. Oskar Berger har även med framgång lagt ner tid på

att bevisa att Städexia var bundet av kreditavtalet, med undantag för prorogationsklausulen.

Sammanfattningsvis görs det gällande att Oskar Bergers fullgörelseyrkande grundar sig på kreditavtalet, varför skiljenämnden varit obehörig att pröva tvisten i den del den avser betalningsskyldighet.

Under skiljeförfarandet anförde Städexia vid ett flertal tillfällen, bl.a. i sitt skriftliga slutanförande, att Oskar Bergers talan skulle avvisas för det fall skiljenämnden fann att kreditavtalet är gällande mellan parterna. Under skriftväxlingen angav Städexia att det var uteslutet att ”partiell” avtalsbindning skulle kunna uppstå avseende enbart vissa av Oskar Berger ”utvalda delar” av kreditavtalet. Oskar Berger angav inte exakt vilka delar av avtalet som skulle vara bindande och varför vissa delar inte skulle vara det. Skiljenämnden tog dock inte ställning till avvisningsyrkandet sedan den funnit att kreditavtalet hade träffats, vilket i sig utgör ett handläggningsfel som kan antas ha inverkat på målets utgång.

Oskar Berger

Det bestrids att Oskar Berger har grundat sin talan på kreditavtalet. I skiljedomen redovisas grunderna för Oskar Bergers talan korrekt.

Städexia har gjort gällande att skiljenämnden borde ha avvisat Oskar Bergers talan om den kom fram till att kreditavtalet var ”gällande” eller ”giltigt” mellan parterna. Städexia har därvid tagit fasta på att skiljenämnden funnit att parterna ”träffat” kreditavtalet. Det förhållandet att parterna har ”träffat” kreditavtalet är emellertid inte samma sak som att de träffat ett gällande och rättsligt bindande avtal. Städexia har hävdatt att kreditavtalet är ogiltigt. Oskar Berger har inte i skiljemålet slutligt påstått att kreditavtalet gäller i dess helhet utan endast att parterna genom Städexias konkludenta handlande har ingått ett särskilt och partiellt avtal som innefattar de ekonomiska delarna i kreditavtalet, nämligen månatligt amorteringsbelopp och räntevillkor, som också föreskrivs i kreditavtalet. Skiljenämnden har följaktligen

inte prövat om kreditavtalet, innefattande prorogationsklausulen, är gällande mellan parterna. Därför har det inte funnits anledning för skiljenämnden att pröva Städexias avvisningsyrkande. Påstått handläggningsfel föreligger därmed inte, särskilt inte ett fel som kan antas ha inverkat på målets utgång.

Avgörande för skiljenämndens behörighet är att Oskar Bergers anspråk på betalning för överlåtelsen av aktierna hänför sig till ett rättsförhållande som omfattas av skiljeavtalet. Grunden för anspråket är att parterna har träffat det aktuella överlåtelseavtalet samt att det återstod att betala 3 076 800 kr då Städexia upphörde med de överenskomna amorteringarna av köpeskillingen. Städexia har bestritt att betala det fordrade beloppet under påstående om brott mot garantier i överlåtelseavtalet. Städexias invändningar i sak är alltså hänförliga till ett rättsförhållande som omfattas av en skiljeklausul – inte kreditavtalet.

Kreditavtalet innebär inte annat än en avstämning av kvarvarande köpeskillning för Städexia att betala enligt överlåtelseavtalet. Det är inte så att Oskar Berger har lagt ned arbete på att bevisa att Städexia var bundet av kreditavtalet i dess helhet. Däremot har Oskar Berger fört bevisning om att Städexia var partiellt bundet av kreditavtalet såvitt avser de ekonomiska delarna, såsom skyldigheten att delbetala köpeskillingen enligt överlåtelseavtalet och att betala en årlig ränta med 15 procent. Det förhållandet att Oskar Berger till viss del lagt kreditavtalet till grund för det i första hand framställda ränteyrkandet innebär inte att bolaget åberopat kreditavtalet, vare sig helt eller delvis, till grund för Städexias avtalsenliga skyldighet att betala köpeskillning enligt överlåtelseavtalet.

Vid prövningen av Städexias talan är det relevant vilken inställning bolaget har i frågan om kreditavtalet är giltigt. Innebörden av Städexias talan är att skiljenämnden vid sin behörighetsprövning borde ha avvisat Oskar Bergers talan med hänvisning till att bolaget – enligt Städexias uppfattning – till grund för sin talan åberopat kreditavtalet som innehåller en prorogationsklausul. I det sammanhanget ska beaktas att det i skiljemålet var otvistigt att inte någon av parterna gjorde gällande att det föreligger ett avtal dem emellan med en prorogationsklausul. Städexia gjorde gällande att kredit-

avtalet var ogiltigt i dess helhet medan Oskar Berger hävdade partiell giltighet och då i de ekonomiska delarna.

Sammanfattningsvis har Städexia inte visat att skiljenämnden gjort en felaktig bedömning av sin behörighet.

UTREDNINGEN

Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Frågan om skiljenämnden har varit behörig att pröva tvisten

Enligt 34 § första stycket 1 lagen (1999:116) om skiljeförfarande (LSF) i dess lydelse före den 1 mars 2019 ska en skiljedom helt eller delvis upphävas på talan av en part om den inte omfattas av ett giltigt skiljeavtal mellan parterna. Vid bedömningen av om en tvist omfattas av ett skiljeavtal är utgångspunkten att detta, på sätt som framgår av 1 § första stycket LSF, avser det rättsförhållande som är angivet i avtalet. Ett skiljeavtal måste alltså konkretiseras till ett visst rättsförhållande.

Tillämpningsområdet för ett skiljeavtal bestäms enligt sedvanliga principer för avtalstolkning. I de fall där ordalydelsen ger utrymme för olika tolkningar och andra relevanta tolkningsdata inte ger ledning, är det naturligt att utgå från att skiljeavtalet ska fylla en förnuftig funktion och utgöra en rimlig reglering av parternas intressen. Parterna får då antas ha avsett att uppkomna tvister ska lösas snabbt och i ett sammanhållet förfarande inför en skiljenämnd (se NJA 2019 s. 171 p. 13).

När en domstol i en klanderprocess ska överpröva skiljenämndens bedömning i behörighetsfrågan bör det beaktas att det normalt är skiljenämnden som har de bästa förutsättningarna att pröva frågan om sin egen behörighet. Detta talar för att utgångspunkten vid domstolens bedömning bör vara att skiljenämndens tolkning och bevisvärdering är riktig. I klanderprocessen ska därför prövas om klanderkäranden har visat

att skiljenämnden gjort en felaktig bedömning av skiljeavtalets omfattning. (Se a. rättsfall p. 19 och 20.)

Det kan inledningsvis noteras att Städexia inte har klandrat skiljedomen i den del som avsett prövningen av Oskar Bergers fastställelseyrkande (punkten 2 i domslutet). När det gäller Oskar Bergers fullgörelseyrkande framgår av skiljedomen att bolaget till stöd för sin talan i denna del åberopade att Städexia hade ådragit sig skyldighet att betala resterande köpeskillning efter att Städexia förvärvat de aktuella aktierna enligt överlåtelseavtalet, som innehåller en skiljeklausul, och att den ränta som yrkades i första hand var ”avtalad mellan parterna genom kreditavtalet”. Städexia vidhöll att kreditavtalet är ogiltigt och inte kan göras gällande mot bolaget.

Oavsett om kreditavtalet är bindande eller inte för parterna, är det tydligt att Oskar Bergers i första hand framställda ränteyrkande inte omfattades av skiljeklausulen i överlåtelseavtalet. Det kan i och för sig framstå som mindre ändamålsenligt och därmed långsökt att parterna har avsett att en framtida tvist mellan dem om betalningen av den kapitalfordran respektive ränta som hänför sig till aktieöverlåtelsen inte skulle prövas i ett och samma forum. Av ordalydelsen i kreditavtalet framgår emellertid klart att tvister med anledning av det avtalet ska avgöras av allmän domstol i stället för genom skiljeförfarande, som föreskrivs i överlåtelseavtalet. Det är alltså tydligt att parterna avsett att kreditavtalets prorogationsklausul bara ska omfatta tvister som har sin grund i vad parterna kommit överens om i det avtalet.

Som angetts gjorde Oskar Berger i skiljeförfarandet gällande att Städexia var skyldigt att betala resterande del av köpeskillningen för aktierna enligt överlåtelseavtalet. Det åberopade rättsförhållandet hade således sin grund i överlåtelseavtalet med dess skiljeklausul. Skiljenämnden har prövat detta yrkande i sak men inte ansett sig behörig att pröva det ränteyrkande som grundats på bestämmelserna i kreditavtalet, som saknar en skiljeklausul. Som en följd av det har skiljenämnden avvisat Oskar Bergers yrkande i den delen (punkten 1 i domslutet). Enligt hovrättens mening har Städexia inte anfört någon omständighet som medför att det finns skäl att underkänna skiljenämndens bedömning när det gäller skiljeavtalets omfattning och nämndens behörighet att avgöra de frågor som prövats i sak. Skiljedomen ska därför inte upphävas på denna grund.

Frågan om det har förekommit ett handlägningsfel i skiljenämnden

Enligt 34 § första stycket 6 LSF i dess lydelse före den 1 mars 2019 ska en skiljedom upphävas helt eller delvis på talan av en part, om det utan partens vållande har förekommit något fel i handläggningen som sannolikt har inverkat på utgången. Av tredje stycket framgår att en part inte får åberopa en ny klandergrund till stöd för sin talan efter klanderfristens utgång.

Städexia har i slutskriften, och alltså efter klanderfristens utgång, gjort gällande att det förekommit ett fel vid skiljenämndens handläggning eftersom nämnden – sedan den funnit att parterna hade träffat kreditavtalet – borde ha prövat Städexias yrkande om att Oskar Bergers talan skulle avvisas. Oskar Berger har inte invänt att denna klandergrund har framställts för sent och att den därmed är prekluderad. Hovrätten prövar därför Städexias påstående även i denna del (se RH 2009:91).

Av skiljedomen (se s. 25 f.) framgår att skiljenämnden prövade de invändningar som Städexia hade fört fram i anslutning till påståendet om att Oskar Bergers talan skulle avvisas eftersom den grundades på kreditavtalet som saknade skiljeklausul. Skiljenämnden kom därvid fram till att den var behörig att pröva Oskar Bergers yrkanden, utom såvitt avsåg det i första hand framställda ränteyrkandet, vilket grundades på vad som avtalats genom kreditavtalet och som därför avvisades. Enligt skiljenämnden omfattades Oskar Bergers fullgörelseyrkande i övrigt av skiljeklausulen i överlåtelseavtalet. Därmed saknades det enligt skiljenämnden skäl att pröva om kreditavtalet hade undertecknats av behöriga företrädare eller inte.

Städexias avvisningsyrkande framställdes för det fall skiljenämnden fann att kreditavtalet var gällande mellan parterna. Eftersom skiljenämnden inte prövade den frågan, saknade nämnden anledning att pröva avvisningsyrkandet. Påstått handlägningsfel har alltså inte förekommit och skiljedomen ska därför inte heller upphävas på denna grund.

Sammanfattande bedömning

De omständigheter som Städexia har åberopat till stöd för sin talan leder inte till bedömningen att det finns grund för att upphäva den klandrade skiljedomen på sätt Städexia yrkat. Vid denna bedömning ska skiljedomen inte heller ändras i fråga om rättegångskostnader och ansvar för skiljedomskostnaderna. Städexias käromål ska därför ogillas.

Rättegångskostnad i hovrätten

Vid denna utgång ska Städexia ersätta Oskar Bergers rättegångskostnad i hovrätten. Städexia har inte haft någon erinran mot Oskar Bergers ersättningsyrkande.

Överklagande

Enligt 43 § andra stycket LSF i dess lydelse från den 1 mars 2019 får hovrättens dom överklagas bara om rätten anser det vara av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen. Hovrätten anser att det inte finns skäl att tillåta att domen överklagas.

Hovrättens dom får inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Per Carlson samt hovrättsråden Christina Jacobsson, referent, och Carin Häckter.